

ΤΟ ΒΗΜΑ^{online}

Ενα υπαρκτό δίλημμα

[Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ](#) | Αθήνα - Κυριακή 2 Μαρτίου 1997

ΜΠΑΒΟ στον υπουργό κ. Παπαντωνίου και στον διοικητή της Τραπέζης Ελλάδος κ. Παπαδήμο που κατάφεραν με σκληρό αγώνα να περάσουν στο χαρτονόμισμα του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος και την ελληνική γραφή ΕΥΡΩ, η οποία θα εμφανίζεται πλάι στο λατινογραφημένο EURO. Το ότι εισηγήθηκαν τη γραφή ΕΥΡΩ, για να θυμίζει το ελληνικό ΕΥΡΩ(ΠΗ), είναι εύλογη στάση, αφού το Ω του ΕΥΡΩ προβάλλει και μορφικά την ελληνόγλωσση γραφή του ΕΥΡΩΠΗ.

Το ερώτημα που προκύπτει βεβαίως είναι τι θα γίνει με το *εύρο*, την ονομασία που «Το Βήμα» και άλλες εφημερίδες και έντυπα καθιέρωσαν ως την ελληνική λέξη (και γραφή) για το ενιαίο νόμισμα. Πρέπει να γίνει *εύρω*, επειδή έτσι θα γράφεται πάνω στο χαρτονόμισμα; Αλλά τότε περνάμε αυτομάτως στην καθιέρωση μέσα σε μια κλιτή γλώσσα όπως είναι η Ελληνική μιας *άκλιτης λέξης*! Έτσι το *εύρω*, του *εύρω*, τα *εύρω*, των *εύρω*, χιλιάδες *εύρω*, πολλών εκατομμυρίων *εύρω*, εξίσου κακόγουστα όπως το ECU, του ECU, τα ECU, των ECU κ.τ.ό, θα πάρουν τη θέση μιας λέξης καλοσχηματισμένης κι απόλυτα εντασσόμενης στο σύστημα της γλώσσας μας, της λέξης *εύρο*, που κλίνεται (το *εύρο*, του *εύρου*, τα *εύρα*, των *εύρων* - χιλιάδες *εύρα*, πολλών εκατομμυρίων *εύρων*) εύκολα και ομαλά όπως το *μάρκο*, το *φράγκο* και το *δολάριο*.

Το δίλημμα αν είναι πραγματικό δίλημμα είναι αν θα προτιμήσουμε μίαν *άκλιτη λέξη*, το *εύρω* (ή *ευρώ*;), χάριν του -ω που «μυρίζει» Ευρώπη, από μια *κλιτή*, το *εύρο*, το οποίο ταιριάζει απόλυτα στη δομή (κλίση, παραγωγή, σύνθεση) και στις ανάγκες της ελληνικής γλώσσας. Το να μπορούμε να πούμε «η ισοτιμία του *εύρου* με το *δολάριο*» ή «το ελληνικό Δημόσιο θα εισπράξει 500.000 *εύρα*» είναι αυτό που ταιριάζει στην ελληνική γλώσσα. Και δεν πειράζει καθόλου αν εν είδει «ελληνικού σήματος» γράφεται πάνω στο ενιαίο χαρτονόμισμα ΕΥΡΩ, όπως δεν πειράζει όταν γράφεται ΕΛΛΑΣ εκεί που εμείς λέμε και γράφουμε στη γλώσσα μας ΕΛΛΑΔΑ. Σημασία έχει η *χρήση* στην πραγματική, προφορική και γραπτή, επικοινωνία, η οποία οδηγεί ανεπιφύλακτα στο *εύρο*, και όχι η συμβολική ετικέτα ΕΥΡΩ, που προτάθηκε για να θυμίζει μέσω των γραμμάτων περισσότερο παρά μέσω της ορθογραφίας την ελληνικότητα της ονομασίας του ενιαίου νομίσματος.

Αν τώρα, στο ξεκίνημα της λέξης, χάσουμε την ευκαιρία να δημιουργήσουμε μια καλοσχηματισμένη, κλινόμενη και λειτουργική ελληνική λέξη, το *εύρο*, τότε μπορεί από δική μας ολιγωρία να βρεθούμε με έναν τύπο λέξης, το *εύρω*, που ορθογραφικά αντί για το ουσιαστικό *εύρο* θα θυμίζει περισσότερο ρήματα (*ξέρω*, *σύρω*, *χαίρω*, το γραφικό *ξεύρω* κ.τ.ό.) και επιρρήματα (*γύρω*, *πάνω*, *κάτω*, *περαιτέρω*).

<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=6&artid=86583>

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΒΗΜΑ

Αθήνα - Κυριακή 16 Μαρτίου 1997

Τρία επιχειρήματα υπέρ της γραφής «ευρώ» και όχι ευρώ

* Δεν είμαι καθόλου βέβαιος ότι η γνώμη του κ. Μπαμπινιώτη να υιοθετήσουμε τη γραφή ευρώ για το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα είναι, αυτή τη φορά, η σωστή («Το Βήμα», 2/3/97, Ε2, σελ. 14). Και τούτο για τους εξής λόγους: α) Επειδή, πρωτίστως, κινδυνεύουμε να γίνουμε καταγέλαστοι στους κοινοτικούς μας εταίρους. Διότι ενώ δώσαμε σκληρό, όπως λέγεται, αγώνα για να περάσει και η ελληνική γραφή ευρώ (πλάι στη λατινική euro) στο νέο κοινοτικό χαρτονόμισμα, υιοθετούμε ακολούθως στη χώρα μας τη γραφή ευρώ.

β) Το επιχείρημα εναντίον της γραφής ευρώ (ή εύρω) επειδή εισάγει στη γλώσσα μian άκλιτη λέξη δεν είναι, νομίζω, ιδιαίτερα ισχυρό, διότι χρησιμοποιούμε εκατοντάδες άκλιτα ουσιαστικά στον καθημερινό μας λόγο (μπαρ, πλαφόν, σκαμπό, τρόλεϊ, σουξέ, σινεμά κτλ.), χωρίς κανένα απολύτως πρόβλημα.

γ) Το ότι η γραφή ευρώ εντάσσεται αβίαστα στο κλιτικό σύστημα της νεοελληνικής είναι λόγος για να μην την υιοθετήσουμε. Οχι μόνον εξαιτίας των ανατριχιαστικών τύπων τα εύρα, των εύρων, τους οποίους ο κ. Μπαμπινιώτης περιέργως (δεδομένων των γενικότερων απόψεών του για τη γλώσσα) θεωρεί καλόγουστους, αλλά και για ν' αποφύγουμε τους ακόμη ανατριχιαστικότερους δίδυρο (κατά το δίφραγκο), πέντευρο, δέκαυρο κ.τ.ό. Επειτα, γιατί πρέπει σώνει και καλά να κλίνουμε το ευρώ επειδή ταιριάζει στη δομή της νεοελληνικής; Οι λέξεις βίντεο, πανό, ζιγκολό, μπόι, πάρτι κ.ά. επίσης ταιριάζουν, αλλά δεν τις κλίνουμε.

Κατά τη γνώμη μου, λόγοι στοιχειώδους συνέπειας προς τον αγώνα που κάναμε για να πείσουμε τους εταίρους μας να δεχτούν πάνω στο κοινοτικό χαρτονόμισμα την ελληνική γραφή ΕΥΡΩ υπαγορεύουν να γράφουμε και εμείς ΕΥΡΩ. Για τον τονισμό ευρώ ή εύρω δεν υπάρχουν ακαταμάχητα επιχειρήματα, αλλά η γραφή ευρώ είναι ίσως προτιμότερη, και γιατί παραπέμπει αμεσότερα στην προέλευση της λέξης (Ευρώπη), και γιατί ο τονισμός στη λήγουσα δυσχεραίνει (σε σύγκριση με τον τονισμό στην παραλήγουσα) την ενσωμάτωση στο κλιτικό μας σύστημα. ΤΑΣΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ Αναπληρωτής καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΒΗΜΑ

Αθήνα - Κυριακή 23 Μαρτίου 1997

Ποια ελληνική γραφή για το κοινό ευρωπαϊκό χαρτονόμισμα «euro»

Ο καθηγητής της Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. **Γιώργος Μπαμπινιώτης**, εισηγητής (μέσα από τις σελίδες του «Βήματος») της γραφής «εύρο» για το κοινό ευρωπαϊκό χαρτονόμισμα, αντικρούει τη χρήση ενός άκλιτου τύπου «ευρώ», όπως πρότεινε με επιστολή του προς «Το Βήμα» (16.3.97) ο αναπληρωτής καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης κ. **Τάσος Νικολαΐδης**. Στον διάλογο μέσα από «Το Βήμα» παίρνει μέρος με σχετική επιστολή του και ο κ. **Δημήτρης Τομπαΐδης**, καθηγητής Νεοελληνικής Γλώσσας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Αναλυτικά οι επιστολές των κκ. Μπαμπινιώτη και Τομπαΐδη:

* Με αφορμή την επιστολή του κ. Τ. Νικολαΐδη, κλασικού φιλόλογου του Πανεπιστημίου της Κρήτης, επανέρχομαι στο θέμα του εύρο. Με εκπλήσσει το ότι ένας κλασικός φιλόλογος που διδάσκει την κατ' εξοχήν κλιτή γλώσσα, την αρχαία ελληνική, επιχειρηματολογεί με το μπαρ και με το τρόλεϊ για να στηρίξει τη χρήση ενός άκλιτου τύπου ευρώ! Μα από τον Ψυχάρη ως τις ημέρες μας το να μπορεί να κλιθεί ένας τύπος σύμφωνα με τους κανόνες της σύγχρονης γλώσσας αποτελούσε και αποτελεί καθοριστικό κριτήριο. Θα αγνοήσουμε αυτό το κριτήριο για μια καθημερινής και ευρύτατης χρήσεως λέξη που θα είναι το εύρο, επειδή λέμε άκλιτα το σουξέ και το πλαφόν; Και όλα αυτά για να «κερδίσουμε» το -ω στην κατάληξη; Αλήθεια, γνωρίζει ο κ. συνάδελφος στην ελληνική κανένα ουδέτερου γένους ουσιαστικό σε -ώ; Αυτά είναι τα ανατριχιαστικά για τους γνωρίζοντες και όχι φυσικά το να πούμε 3.000 εύρα. Ωραίο (και γλωσσολογικά πρωτότυπο) το επιχείρημα ότι πρέπει να τονίζουμε και ευρώ, γιατί «παραπέμπει αμεσότερα» στο Ευρώπη (κατά το Ευρώπη δηλαδή και ευρώ) και γιατί «ο τονισμός στη λήγουσα δυσχεραίνει (σε σύγκριση με τον τονισμό στην παραλήγουσα) την ενσωμάτωση στο κλιτικό μας σύστημα». Να τονίσουμε δηλ. ευρώ γιατί έτσι θα μπορεί ευκολότερα να παραμείνει άκλιτη! Να θυμίσω στον κ. Νικολαΐδη το παράγγελμα του Βιτγκενστάιν πως για όσα δεν συλλαμβάνουμε καθαρά στο μυαλό μας είναι καλύτερα να σιωπάμε; Και κυρίως γι' αυτά που δεν ξέρουμε.

Τέλος, το μόνο ισχυρό επιχείρημα, που κι ο ίδιος έθιξα, ότι στο χαρτονόμισμα θα γράφεται ΕΥΡΩ, και αυτό δεν δεσμεύει εξήγησα, όπως δεν δεσμεύει ότι γράφουμε ΕΛΛΑΣ ενώ στην καθημερινή χρήση χρησιμοποιούμε το Ελλάδα. Το ΕΥΡΩ όπως και το ΕΛΛΑΣ έχουν σημειολογική περισσότερο αξία και λειτουργία και καλώς υπάρχουν χωρίς να δεσμεύουν την καθημερινή χρήση που έχει άλλες απαιτήσεις. Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ

* Ο κ. Γ. Μπαμπινιώτης σε παλαιότερο δημοσίευσμά του («Το Βήμα», 25.2.96) εξέτασε τις μορφές που θα πάρει ενδεχομένως στη γλώσσα μας το νέο ευρωνόμισμα, το περιβόητο εύρο, όταν ευδοκιμήσουμε οικονομικά να το δούμε και στη χώρα μας. Η ανάλυση του κ. Μπαμπινιώτη δεν ήταν πρόωγη. Γιατί τώρα, δηλαδή πριν εισαχθεί το νέο ξένο αντικείμενο, πρέπει να αποφασίσουμε πώς θα το πούμε. Μετά θα είναι αργά. Εκεί λοιπόν ο κ. Μπαμπινιώτης, ύστερα από ανάλυση όλων των παραμέτρων του θέματος (γραμματική μορφή, ορθογραφία, παραγωγικές δυνατότητες), κατέληγε στη μορφή το εύρο (του εύρου, τα εύρα, των εύρων). Η ανάλυση του κ. Μπαμπινιώτη είναι απολύτως μέσα στα πλαίσια και της ιστορίας της γλώσσας μας (μορφολογική αφομοίωση των ξένων λέξεων) και του γραμματικού συστήματος της νέας ελληνικής. Γιατί είναι γνωστό ότι ένα ξένο γλωσσικό δάνειο το χρησιμοποιούμε στη γλώσσα μας είτε σε ελληνική απόδοση (ουρανοξύστης, αδενοπάθεια) είτε αυτούσιο (κομπιούτερ, φεριμπότ) είτε προσαρμοσμένο μορφολογικά (όπως τουφέκι). Είναι φανερό ότι στην περίπτωση του εύρω δεν έχουμε τη δυνατότητα της μετάφρασης και άρα μας απομένουν οι άλλες δύο. Οσοι είναι ευχαριστημένοι με τις αναφομοιώτες ξένες λέξεις στη γλώσσα μας (επιστολή κ. Τ. Νικολαΐδη, «Το Βήμα»,

16.3.97), ας σκεφτούν μόνο πόσο αυτές διασπούν τη γραμματική δομή της ελληνικής και γι' αυτό όλα τα παλαιότερα δάνεια μόνο εξελληνισμένα τα δέχτηκε η γλώσσα μας. Από την άλλη μεριά, είναι αλήθεια ότι για διάφορους λόγους που δεν είναι του παρόντος στα τελευταία πενήντα χρόνια το γλωσσικό μας αίσθημα έγινε ανεκτικότερο απέναντι στις ξένες λέξεις και γι' αυτό εκφράζονται απόψεις, όπως του επιστολογράφου σας, υπέρ της αποδοχής στη γλώσσα μας αυτούσιων ξένων λέξεων. Προσωπικά ανησυχώ για τη στάση αυτή και περισσότερο γιατί υποστηρίζεται από κλασικό φιλόλογο. ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΟΜΠΑΪΔΗΣ Καθηγητής Νεοελληνικής Γλώσσας ΑΠΘ

Ιντερνετ ή διαδίκτυο;

Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ | Αθήνα - Κυριακή 30 Μαρτίου 1997

Ας ξεκαθαρίσουμε από την αρχή το θέμα, για να αποφευχθούν ενδεχόμενες παρεξηγήσεις. Ούτε «μίασμα» μιας γλώσσας, ούτε «εθνική καταστροφή», ούτε «υποτιμητικό», ούτε «κίνδυνος να χαθεί» είναι για μια γλώσσα να περιλαμβάνει στο λεξιλόγιό της και ξένες λέξεις. Κάθε λαός που επικοινωνεί συχνά και σε ευρεία κλίμακα με άλλον ή άλλους λαούς παίρνει και δίνει λέξεις της γλώσσας του ανάλογα με την επικοινωνιακή (γλωσσική) επίδραση που ασκεί η χώρα του ως οικονομική, πολιτική και πολιτιστική δύναμη. Μια «μεγάλη γλώσσα» είναι το όργανο με το οποίο εκφράζεται ο λαός ή οι λαοί μιας ή περισσότερων μεγάλων χωρών. Χτυπητό παράδειγμα η Αγγλική, η γλώσσα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, της Αγγλίας, της Αυστραλίας, της Ιρλανδίας και, εν μέρει, του Καναδά. Η επίδραση της Αγγλικής σε όλες τις άλλες γλώσσες, μεταξύ των οποίων και η Ελληνική, είναι γνωστή και αναπόφευκτη.

Οσο σαφής και αποδεκτή είναι αυτή η γλωσσική πραγματικότητα, άλλο τόσο σαφής και διόλου αντιφατική είναι η ανάγκη ύπαρξης **ορίων** σ' αυτή τη γλωσσική επίδραση και η ενεργοποίηση εγγενών μηχανισμών κάθε γλώσσας που θα εξυπηρετούν τη δήλωση των απαραίτητων νέων σημασιών (εννοιών, όρων) σύμφωνα με την ιδιαίτερη δομική σύσταση και λειτουργία κάθε φυσικής γλώσσας. Άλλοτε θα χρειαστεί να πάρεις αυτούσια την ξένη λέξη, γιατί δεν μπορείς να αποδώσεις μονολεκτικά στη γλώσσα σου μιαν ουσιώδη σημασιακή απόχρωση ή μιαν έντονη εκφραστικότητα (φωνητική, μορφολογική) της ξένης λέξης, κι άλλοτε όσο γίνεται πιο συχνά θα κρατήσεις τη νέα σημασία, δημιουργώντας τη δική σου αντίστοιχη λέξη μέσα από το υλικό της δικής σου γλώσσας. Η δεύτερη αυτή διαδικασία έχει το πλεονέκτημα της γλωσσικής **διαφάνειας**: μπορείς και «βλέπεις» μέσα από τα λεξιλογικά συστατικά της, δηλ. μπορείς και καταλαβαίνεις μέσα από το γνωστό και οικείο υλικό, το σημασιόμενο της νέας λέξης. Όταν αντί για το *μουλτιμέτνια* (multimedia) χρησιμοποιήσεις (όπως πρότεινα εγκαίρως και μάλλον καθιερώθηκε ήδη στη χρήση) τη λέξη **πολυμέσα**, τότε ο κάθε ομιλητής της ελληνικής γλώσσας, έστω κι αν δεν είναι εξοικειωμένος με την πληροφορική, καταλαβαίνει πάνω - κάτω τι περίπου σημαίνει η λέξη. Το κυριότερο· μπορεί να πει αβίαστα και σύμφωνα με τη φυσική ροή της γλώσσας του *η τεχνολογία των πολυμέσων* αντί «η τεχνολογία των μουλτιμέτνια». Όχι πως το δεύτερο αυτό είναι προς θάνατον ή πως θα μας αλλοιώσει τη γλώσσα, αλλά στη συνείδηση (και στη χρήση) του ομιλητή μιας *κλιτής γλώσσας* το πρώτο είναι πιο «φυσικό» από το δεύτερο. Και κάτι ακόμη. Οποιος θα συνηθίσει να χρησιμοποιεί το *μουλτιμέτνια* θα ξενιστεί πιθανότατα από τη γραφή *μουλτιμέτνια* και θα μπει στον πειρασμό να περάσει στο «αυθεντικό» multimedia, δηλ. στην ξενική γραφή της λέξης. Είναι άραγε τυχαία η τάση όλο και περισσότερων χρηστών των δυνατοτήτων της πληροφορικής να καταφεύγουν όχι απλώς στην ξένη λέξη αλλά και στην ξένη γραφή; Να γράφουν δηλ. software και όχι *σοφτγουέαρ*; Έχουν τέτοια τάση όσοι χρησιμοποιούν την αντίστοιχη ελληνική λέξη, τη λέξη **λογισμικό**;

Ας έλθουμε και στο περίφημο **ίντερνετ** (ή *ιντερνέτ*) που χαλάει κόσμο στις μέρες μας. Η έννοια του «δικτύου», που δηλώνει το αγγλικό *net*, και η έννοια της «αμοιβαιότητας», που δηλώνει το (λατινικής προέλευσης) αγγλικό *inter*, δεν δηλώνονται καλύτερα στην ελληνική με τη λέξη **διαδίκτυο**; Αυτή δεν είναι η λέξη που έχει γλωσσική διαφάνεια για τον ομιλητή της Ελληνικής; Δεν θα την καταλάβει καλύτερα και δεν θα την χρησιμοποιήσει ευκολότερα και παραγωγικότερα ο Έλληνας; Προτείνουμε, λοιπόν, τη λέξη αυτή όχι μόνο για να αποφευχθεί η διτυπία **ίντερνετ/ιντερνέτ**, ούτε μόνο για να παρακαμφθεί ο πειρασμός τελικά να γράφουν όλοι internet, αλλά κυρίως γιατί πρόκειται για μια γνώριμη στον Έλληνα λέξη που μπορεί και να κλιθεί (*η τεχνολογία των διαδικτύων, τρεις σελίδες διαδικτύου, η έκταση κάθε διαδικτύου* κ.λπ.) και να σχηματίσει χρήσιμα παράγωγα: *επίθετο διαδικτυακός (διαδικτυακές σχέσεις, διαδικτυακή επικοινωνία, διαδικτυακή τεχνολογία* κ.λπ.) και ρήμα

διαδικτυώνω/διαδικτυώνομαι (η επικοινωνία για τέτοια θέματα ανάμεσα στα μέλη της Κοινότητας μπορεί να διαδικτυωθεί) με παράγωγο **διαδικτύωση** (η προβολή τέτοιων πληροφοριών σε διεθνές επίπεδο επιβάλλει τη διαδικτύωσή τους) κ.ο.κ. Αν δεν χρησιμοποιηθούν τέτοιες ελληνικές λέξεις διαφανείς, κλινόμενες, εντεταγμένες στο σύστημα της Ελληνικής, θα πρέπει να καταφεύγει κανείς σ' ένα άκλιτο ίντερνετ/ιντερνέτ με ένα πλήθος περιφράσεων (περνά στο ίντερνετ, στέλνω με ίντερνετ, τεχνολογία ίντερνετ κ.τ.ό.).

Για να αποφύγουμε το άκλιτο **ευρώ** (το ευρώ, του ευρώ, τα ευρώ, των ευρώ!) προτείνω από τις ίδιες αυτές στήλες του «Βήματος» τον τύπο (το) **εύρο** (του εύρου, τα εύρα, των εύρων) ως ονομασία του ενιαίου ευρωπαϊκού νομίσματος έστω κι αν, στη συγκεκριμένη περίπτωση, επέμεινε η Ελλάδα σωστά να γραφεί ΕΥΡΩ πάνω στο χαρτονόμισμα, για να ξεχωρίζει δίπλα στο ξένο EURO η ελληνική γραφή. Ας γράφεται, είπαμε σε προηγούμενο σημείωμά μας, ΕΥΡΩ όπως γράφεται αλλού ΕΛΛΑΣ κι εμείς ας λέμε αυτό που πάει στη γλώσσα μας (το εύρο, του εύρου...) όπως λέμε και Ελλάδα, Ελλάδας ασχέτως του τι γράφουμε ως επίσημο «αναγνωριστικό σήμα». Το να λέμε (και να γράφουμε) το εύρο, του εύρου κ.λπ., όπως το φράγκο/του φράγκου, το μάρκο/του μάρκου, το δολάριο/του δολαρίου, βοηθάει την απρόσκοπτη χρήση του όρου (βλ. και τις πολύ διαφωτιστικές παρατηρήσεις του γλωσσολόγου καθηγητή κ. Δ. Τομπαΐδη στο «Βήμα» της 23ης Μαρτίου).

Θα επαναλάβω και σήμερα κάτι που έχω επίμονα υποστηρίξει από παλιά. Μια ευρύτερη διεπιστημονική επιτροπή (από γλωσσολόγους, φιλόλογους, επιστήμονες των θετικών επιστημών, της πληροφορικής, των κοινωνικών επιστημών, τεχνολόγους κ.ά.) υπό την αιγίδα ενός αρμόδιου φορέα (του Κέντρου της Ελληνικής Γλώσσας ή της Ακαδημίας Αθηνών ή κάποιου άλλου) θα πρέπει να αναλάβει να εισηγείται εγκαίρως, όταν πρωτοεμφανίζονται, την απόδοση στην Ελληνική ξένων, νεοεισερχομένων όρων ή λέξεων ευρύτερης χρήσεως. Εφόσον οι προτεινόμενοι όροι περάσουν στη Διοίκηση, την Εκπαίδευση, τα Μ.Μ.Ε., τα πληροφοριακά έργα και μέσα (εγκυκλοπαίδειες, λεξικά, πανεπιστημιακά συγγράμματα, σχολικά βιβλία, δημόσια έντυπα, εφημερίδες, περιοδικά, τηλεόραση, ραδιόφωνο κ.λπ.), θα καθιερωθούν στη χρήση και θα βοηθήσουν τη γλώσσα.

Ας μην ξεχνάμε αυτό που κατάφερε στην ελληνική γλώσσα μια φούχτα λογίων με επικεφαλής τον Αδαμάντιο Κοραή και τους λογίους που ακολούθησαν. Πέτυχαν να εκφραστούν ελληνικά ένα πλήθος από λέξεις που δηλώνονταν με ξένες λέξεις (τουρκικές, ιταλικές, βενετσιάνικες, φράγκικες). Ετσι λ.χ. το **δικηγόρος** αντικατέστησε το *αβοκάτος*, το *αμπασαδόρος* έγινε **πρεσβευτής**, το *αμυράλης ναύαρχος*, το *μινίστρος υπουργός*, το *κόνσολας πρόξενος*, το *νοτάριος* έγινε **συμβολαιογράφος**, το *ζαπτιές χωροφύλακας*, το *σολντάτος στρατιώτης*, το *κοντράτο συμβόλαιο*, το *κοντραμπάντο* έγινε **λαθρεμπόριο**, η *σπετσαρία φαρμακείο*, η *καζάρμα στρατόπεδο*, η *ρετσέτα συνταγή*, ο *ντοτόρος γιατρός*, οι *ζαϊρέδες* έγιναν **εφόδια**, το *μειντάνι αγορά*, η *γρανάτα χειροβομβίδα*, το *ντοβλέτι κράτος*, η *ντάπια οχυρό*, το *νιπερέσιο συμφέρον*, ο *τζελάτης δήμιος*, το *μπούσι λεωφορείο*, η *γαζέτα εφημερίδα* κ.ο.κ.

Σήμερα, ας το ξεκαθαρίσω και πάλι, δεν μιλάμε για απομάκρυνση των εν χρήσει ξένων λέξεων (για τον περίφημο «καθαρό» του Κοραή), αλλά για **γλωσσική πρόληψη** όπου και όσο χρειάζεται. Μιλάμε για το δικαίωμα του Έλληνα να του μιλάνε ελληνικά, με λέξεις που να τις καταλαβαίνουν όλοι.

Ο κ. Γιώργος Μπαμπινιώτης είναι καθηγητής της Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

<http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&ct=114&artid=86938>

Πέμπτη, 29 Ιανουαρίου 2004

-

Ευρώ

Το Ερώτημα τέθηκε από αναγνώστρια της στήλης, ως εξής:

"Θα ήθελα να μου πείτε αν η λέξη "ευρώ" είναι ελληνική. Αν είναι, δεν θα έπρεπε να την κλίνουμε κανονικά καθώς και να την χρησιμοποιούμε στον πληθυντικό;"

- Λεξικά:

Στα λεξικά η λέξη δεν αποδίδεται με τον ίδιο τρόπο. Για παράδειγμα, το λεξικό Τριανταφυλλίδη τη γράφει "ευρώ" και τη θεωρεί άκλιτη, ενώ την ίδια στιγμή το λεξικό Μπαμπινιώτη τη γράφει "εύρο", όπως λέμε "φράγκο", "μάρκο", "δολάριο" και προτείνει την ένταξή της στο κλιτικό σύστημα της ελληνικής (στον πληθυντικό "εύρα", όπως "φράγκα", "μάρκα", "δολάρια").

Το λεξικό αυτό αιτιολογεί την πρόταση με το σκεπτικό ότι αφού άλλα νομίσματα κλίνονται στη γλώσσα μας κανονικά (π.χ. "1.000 μάρκα") γιατί το δικό μας ενιαίο νόμισμα να παραμένει άκλιτο ; Προχωρά ένα βήμα παραπέρα με το σκεπτικό ότι η λέξη "εύρο" θα μπορέσει έτσι να ενταχθεί αρμονικότερα στη γλώσσα μας, με παράγωγα και σύνθετά της, π.χ. ευρική αξία (όπως δραχμική αξία), ευροβόρος (όπως δραχμοβόρος). Η παραγωγή και η σύνθεση δεν είναι τόσο εύκολο να γίνουν σε περίπτωση άκλιτης λέξης, η οποία παραμένει δύσκαμπτη.

Προέλευση :

Η λέξη "ευρώ" αναδίδει άρωμα Ελλάδας, καθώς πρόκειται για σύντμηση της λέξης Ευρώπη, που τη συναντούμε στην αρχαία ελληνική μυθολογία, ωστόσο δεν μπορούμε να πούμε ότι πρόκειται για αμιγώς ελληνική λέξη. Όπως γίνεται και με τα αρκτικόλεξα (π.χ. Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε.), αν και βασίζονται σε ελληνικές λέξεις, δεν κλίνονται (της Δ.Ε.Η. και όχι της Δ.Ε.Η.ς). Ή καλύτερα, όπως η λέξη "ωριλά" (από "ωτορινολαρυγγολόγος") που δύσκολα κλίνεται, π.χ. δεν ακούμε συχνά "ο ωριλάς", ούτε βέβαια "οι ωριλάδες" (όπως "ο ρολογάς", "οι ρολογάδες"). Φυσικά και δεν είναι το ίδιο πράγμα, αλλά από τη στιγμή που η λέξη υπόκειται σε σύντμηση, δε λειτουργεί όπως η αρχική.

Το λεξικό Τριανταφυλλίδη δέχεται προέλευση από τη γαλλική λέξη "euro" που με τη σειρά της προέρχεται από το Europe, το οποίο δανείστηκε η γαλλική από την ελληνική (αντιδάνειο). Έτσι προφανώς εξηγείται και ο τόνος στη λήγουσα, γιατί και η γαλλική τονίζει πάντα στη λήγουσα, αλλά και η ελληνική λέξη Ευρώ(πη), διατηρεί τον τόνο της στο "ω". Αντίθετα, το λεξικό Μπαμπινιώτη παραπέμπει στην αγγλική λέξη "euro", η οποία όμως τονίζεται στην παραλήγουσα ("γιούρο"), εξηγώντας ενδεχομένως έτσι και το τόνο στην παραλήγουσα στην ελληνική ("εύρο").

Είναι γεγονός ότι η Ελλάδα κατέβαλε προσπάθειες για την αναγραφή του ονόματος και στα ελληνικά πάνω στο ευρώ, και στην προσπάθειά της αυτή βασίστηκε τόσο στην προέλευση του ονόματος του ενιαίου νομίσματος της Ευρωπαϊκής Ένωση από την ελληνική γλώσσα και μυθολογία, όσο και στην ανάγκη να αναγράφεται η λέξη και στο ελληνικό αλφάβητο, που είναι διαφορετικό από το λατινικό αλφάβητο που χρησιμοποιούν οι υπόλοιπες χώρες.

Συνοψίζοντας:

Πρόκειται για μια λέξη λόγια, κατασκευασμένη και δοσμένη στους ανθρώπους για να τη χρησιμοποιήσουν. Δηλαδή η λέξη αυτή δεν υπήρχε στη γλώσσα και τη συνείδηση του λαού μας για να παρακολουθήσουμε την ετυμολογία, την αρχή και την εξέλιξή της. Θα μπορούσε κάλλιστα να έχει προτιμηθεί εξ αρχής από τους οικονομικούς παράγοντες η πρόταση Μπαμπινιώτη και να λέγεται "εύρο" (κλιτή λέξη). Όμως επικράτησε η λέξη "ευρώ" (άκλιτη) που παραπέμπει απευθείας στο "Ευρώπη" και ως εκ τούτου, δεν τίθεται πλέον θέμα αλλαγής της χρήσης της. Κατά συνέπεια, η λέξη ναι μεν έχει ελληνική προέλευση (μετά από σύντμηση), όμως επικράτησε η άκλιτη χρήση της.

Βέβαια, το λόγο πάντα σε μια γλώσσα έχουν οι άνθρωποι που τη χρησιμοποιούν: δεν είναι λίγες οι λέξεις που από τους λόγιους προτάθηκαν με έναν τρόπο και ο λαός χρησιμοποίησε άλλες, π.χ. κονδυλοφόρος - στυλό, κυρίως βέβαια σε περιπτώσεις μετάφρασης ξενόγλωσσων λέξεων. Αν λοιπόν για κάποιο λόγο αρχίσουν οι Έλληνες να χρησιμοποιούν τη λέξη "εύρο" επειδή, π.χ., τους έρχεται πιο φυσική, αυτή και θα επικρατήσει, σενάριο που για την ώρα φαίνεται απίθανο, καθώς μετά από δύο χρόνια ζωής (και μερικά ακόμα σε θεωρητικό επίπεδο), το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμισμα επικράτησε ως "ευρώ".

Ουρανία Κατσαμάκα - Φιλολόγος

Περισσότερα γλωσσικά ολισθήματα προσεχώς. Οποιοσδήποτε παρατηρήσεις, ενστάσεις αλλά και ερωτήσεις είναι ευπρόσδεκτες στην ηλεκτρονική διεύθυνση asxetos@asxetos.gr, με τον τίτλο της στήλης ως θέμα.

Πηγή: <http://www.asxetos.gr/article.aspx?i=89>

ευρώ (το) {άκλ.} κοινό νόμισμα χωρών τής Ε.Ε. («Ευρωζώνης»).

[ΕΤΥΜ. Ελληνογενής ξέν. όρ., < γαλλ. euro (< Europe «Ευρώπη»)].

ευρό / εύρο ή ευρώ; Το ενιαίο νόμισμα τής Ενωμένης Ευρώπης ονομάστηκε euro με συγκοπή τής λ. Europe, που, βεβαίως, είναι το ελληνικό **Ευρώπη**. Πάνω μάλιστα στο χαρτονόμισμα αποφασίστηκε, πολύ εύστοχα, να γραφεί η ονομασία τού νομίσματος και με ελληνικά στοιχεία ως ΕΥΡΩ. Πώς όμως πρέπει να λέγεται (και να γράφεται) στην κοινή χρήση τής Ελληνικής η ονομασία τού νομίσματος; Το πιο φυσικό και το πιο λειτουργικό για μια γλώσσα όπως η Ελληνική, όπου τα ουσιαστικά κλίνονται, είναι να χρησιμοποιηθεί η λ. **ευρό ή εύρο** (το), όμοια όπως λέμε το **φράγκο**, το **μάρκο**, το **δολάριο** κ.τ.ό. Πλεονέκτημα αυτής τής ονομασίας είναι ότι μπορούμε να πούμε, σύμφωνα με τους κανόνες τής Ελληνικής, *2.000 ευρώ / εύρα – Η αξία τού ευρώ / εύρου στο χρηματιστήριο έφθασε τις... δραχμές – Δεν υπάρχουν στα ταμεία τα εκατομμύρια ευρώ / εύρων που απαιτούνται για ένα τόσο μεγάλο έργο*. Επίσης, όπως λέμε *δραχμική αξία, δραχμοδίατος, δραχμοβόρος* κ.λπ., μπορούμε να σχηματίσουμε παράγωγα και σύνθετα *ευρική αξία, ευροδίατος, ευροβόρος* κ.λπ. Αντί όλων αυτών, το άκλιτο **ευρώ**, με την ασυνήθιστη για τα ουσιαστικά τής Ελληνικής κατάληξη **-ώ** (υπάρχει στα ρήματα *μπορ-ώ, τα επιρρήματα ανωτέρ-ω, κατωτέρ-ω, πάν-ω, εξ-ω* κ.λπ.), θα φάνταζε περίεργο και απομονωμένο στοιχείο, ξένο σώμα στο σύστημα τής Ελληνικής, όμοια όπως το ECU, χωρίς να το σώζει καθόλου το **-ω**, που θυμίζει –υποτίθεται– το Ευρώπη. Τέλος, χρησιμοποιώντας τον τύπο *ευρό ή εύρο*, σε αντιδιαστολή και με το λεξικό πρόθημα *ευρω-*, μπορούμε να έχουμε (ορθογραφικά) την απαραίτητη διάκριση ανάμεσα σε τύπους όπως *ευρω-πολιτική* (πολιτική τής Ευρώπης) και *ευρο-πολιτική* (πολιτική τού ενιαίου νομίσματος), *ευρω-σκεπτικισμός* (σκεπτικισμός για την Ευρώπη) και *ευρο-σκεπτικισμός* (σκεπτικισμός για το ενιαίο νόμισμα) κ.τ.ό.